

Opp mot Storfjellet

(Sverre Poulsen)

Det hadde vært en lang dagstur. Tidlig opp, bilskyss halvveis til Jøldalshytta, den var vi ikke innom, men tok med en gang fatt på den langdryge traversen over Hetta. Og der jeg lå i den før omtalte noe medtatte forfatning, sa jeg frem for meg selv et gammelt stev fra hjembygden Seljord, aktualisert for anledningen:

Dugurden åt eg på Nerskogen,
Ondålen gjekk på glette,
Nettverden åt eg på Trollheimshytta.
Utenkt så ha eg dette. —

«... et Field kaldet Syllene, hvor Grænselinien mellem Norge og Sverrige gaar» *

NILS DAAE ROGSTAD

«Sol-Syllene» — slik står fjellet i minnet for den fotturist som hadde den lykke å få vandre i området i augustdager 1975. Disse fjells omskiftelighet er bekjent. Ofte har ikke bare regnslaget og gummistøvlene, men også strikkeluen, anorakken og bladvottene vært antrekket. Min lille epistel derimot kan bli en short(s)-story! I de 3—4 dager vi krysset i terrenget var antrekket shorts og joggesko. + 25 til 30 grader, med blå himmel og sol fra morgen til kveld. Og hvilke morgener, hvilke kvelder! Dukkert i brusende Nea eller i rolige Nesjø som dagens innledning. Aftenstemning med skumrende blåner og luften fylt med varme av solglansen. Selv myggen bidro — ved sitt fravær — til ytterligere å befeste de strålende inntrykk. Selv om august vel ligger gunstigst an, har Nedals-myggen visst å sette seg i respekt gjennom hele sesongen. Om det har fotturismens saga mangt et vidnesbyrd.

Om det ikke akkurat var «saga-tider» som var årsak til våre uforlignelige naturopplevelser, så var vi der for å gå opp gamle grense- og befaringslinjer i trakten.

TT har vært oppsitter i Nedalen siden ingeniør Jørgen Lysholm ved kjøpekontrakt og skjøte i august og september 1913 overdrog til Foreningen eiendommene «Næøien» gnr. 189 bnr. 3 av skyldm. 0,04 og «Næøien» gnr. 190 bnr. 6 av skyldm. 0,19 for en omforenet kjøpesum av kr. 10.000,—. Såvidt vites har ikke tidligere i årbøkene det Nedalske 60-års-jubileum vært omtalt. Vi tar det med nu, og sender gode tanker til de henfarne tillitsmenn — med formannen,

* Fra Befaringsforretningen over Thyedalens Kongelige Almending i Selboe Præstegield og Strindens Fogderi begynt den 12te og sluttet den 15de september 1798).

Bildet er tatt fra nærmeste topp øst for mellomste Hånktjern i linje mot Stor-sylen. Bildet omfatter utsikten i sydøstlig retning. På bildet 3 av de som var med på befaringen, Nils Daae Rogstad, Ivar Belsaas og Frants-G. Mørch. De to andre var Nils M. Vaagland og Eivind Kierulff. (Nils M. Vaagland)

rektor Sommerfelt i spissen — som sikret foreningen eiendommene. Allerede fra 1880-årene var Nedal gård et populært utgangspunkt for fotvandrere som skulle på Sylen. Kvarter med egen hytte i TT's regi kom istand omkring 1890. Det stunder altså her til 100-årsjubileum!

Fra Sylene i nord til Nea i syd faller TT's eiendomsgrense sammen med grensen mot Sverige. Riksgrensen ligger heldigvis fast. Noen sak for den internasjonale domstol i Haag, er det således ikke aktuelt for TT å føre. For Midt-Trøndelag herredsrett derimot, er TT for tiden innstevnet. Thomas Angells Stiftelser er eier av den såkalte Essand-almeningen i Tydal. Den har grense mot Nedalen gård i området mellom Nea og Esnas samløp og Sylmassivet. Hvor grensen går? — Om det skal herredsretten nu si sin mening Den verserende sak skal her ikke vurderes. Men selv to milde stif-

Bildet er tatt på samme sted som foregående side, men i mer vestlig retning idet man har med området ved Hånktjern. (Nils M. Vaagland)

telser som Ths. A. og TT kan altså ryge udi Haar. Forhandlingsveien har vært forsøkt, men forgjeves.

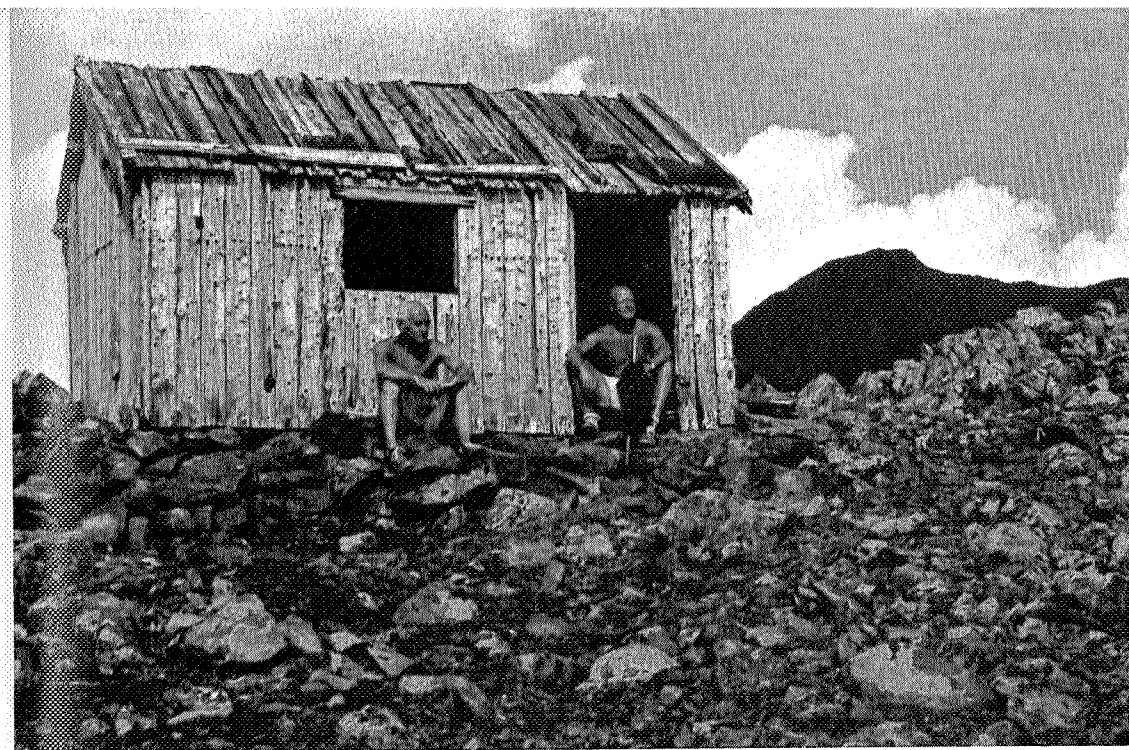
Punktet der Esna og Nea løper sammen — eller rettere som grensepunkt etter Nedals-papirene — stedet der Gjetbekken renner ut i Nea, ligger alt sammen nu på Nesjøens bunn. Her kommer den 3dje makt i området inn, nemlig Trondheims Elektrisitetsverk. TEV er da også den umiddelbare foranledning til den verserende rettsak om hvem som eier Stor-Sylen. (På grunn av de to parters forskjellige pretensjoner, er et mindre beløp av skjønnerstatningen midlertidig deponert). TEV har omkalfatret naturforholdene i sin streben etter å føre kraft til andre. I fellesskapets og samfundsutviklingens interesse får vi vel bare erkjenne nødvendigheten av TEV's mange operasjoner fra Sylsjøen til Trondheimsfjorden. Den ros bør vel også komme ingeniøren til del, at det er lagt adskillig både av kløkt og omkostninger i å lære de sår og molester i naturen som teknikken nødvendigvis må etterlate seg.

På vei mot Bandaklumpen. Fotografert mot Storsola. På bildet Eivind Kierulf og Nils Daae Rogstad. (Nils M. Vaagland)

Nedalen i uberørt tilstand var noe for seg. Allerede høsten 1915 (her har vi altså et direkte 60-årsjubileum!) ble bestemmelse truffet i TT's bestyrelse om at man for Nedalen gård vilde medvirke til at traktene der sammen med det vakre turistdistriktet omkring Sylene i sin helhet, kunne få bevart sin botaniske karakter uforandret. Sic transit! Står man imidlertid på høydene ovenfor Nedalshytten av idag og ser utover landskapet med sine formasjoner og farver slik det kranses det nyskapte innhav i ett med Essandsjøen, så gir *det* også en rik naturopplevelse — om enn annerledes enn før.

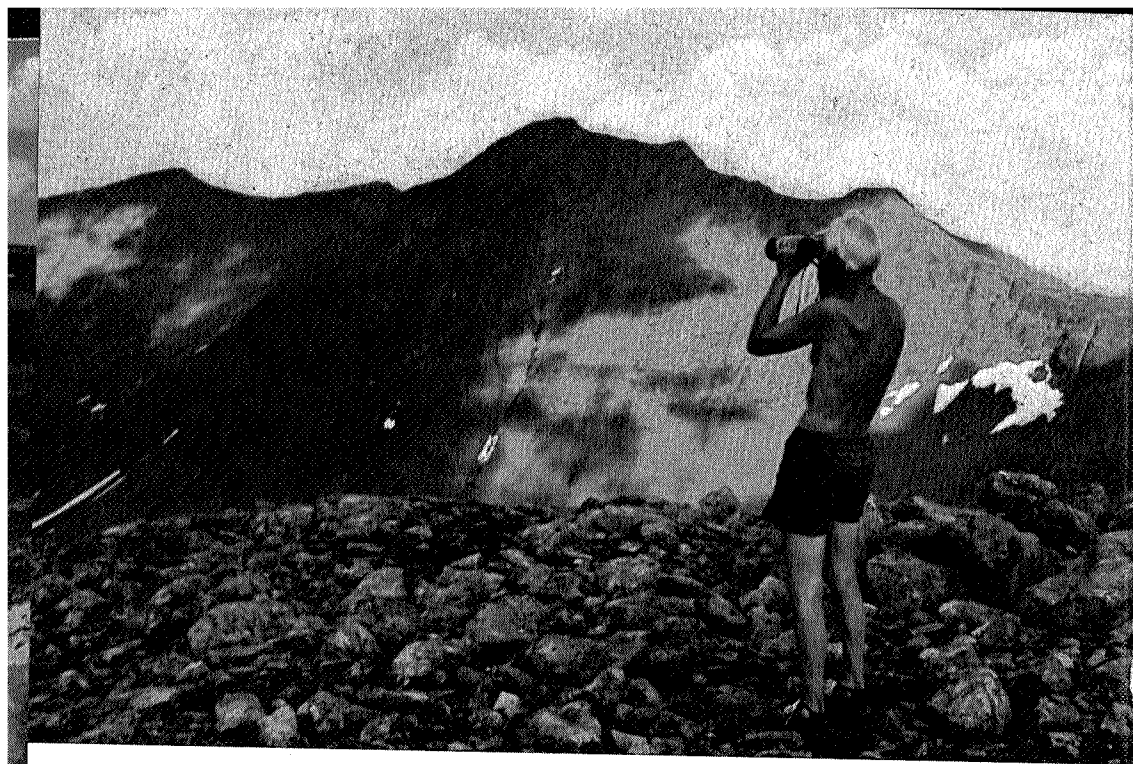
Vi gikk ikke særlig på de merkede stier, men søkte å gå opp forskjellige linjer og grenser ut fra partenes påstander i prosessen. Hele tiden med Storsylen og Storsola som siktepunkter. For det er herom det står: Støter Essandalmeningen mot syd helt frem til en linje fra Esna/Nea-samløpet til Storsola, eller går Nedalsgrensen lenger nord over Hånktjernene og nogenlunde rett øst til Storsylen? Hovedforhandlingen er berammet til august 1976.

Hytten på Bandaklumpen, Storsola stikker opp på høyre side. Ryggsekken ytterst til høyre ligger omtrent ved varden. (Nils M. Vaagland)

Vi var oppe på Bandaklumpen (høyde 1427 m) og inspiserte den hytten som Lysholm i sin eiertid hadde oppført der. Anlegget er idag i noe redusert forfatning, men man gjør seg mange tanker om byggherrens motiver. Her har vært bolig med seng og ildsted, glassvinduer m.v. Hytten er lagt så å si på stupet med Storsylen rett imot og Storsola østenfor. (Høydeforskjell til Syltoppen ca. 300 m). Hva med transporten av materialer og utstyr? Selv en solblank sommertime fornemmer man naturens strenghet, for ikke å si goldhet. Det eneste liv vi observerte var litt fjellfugl og noen reinsdyr som ungdyr trykket av heten hadde trukket opp på de få sneflekkene som var igjen i høyden. Hva så med tilværelsen her under andre omstendigheter? En våt og skytung høstkveld, et forrykende vinterdøgn hvor alt går i ett?

De spørsmål visitten i det Lysholmske paulun reiser, har imidlertid en mer almen adresse: Nemlig til alle de dyktige og uforferdede som tok fatt i skog og mark og oppe under høyfjellet under forhold

Tatt på toppen av Bandaklumpen — Eivind Kierulf med kikkerten står mellom hytten og stupet ned mot Syltjern og har Storsylen rett imot

(Nils M. Vaagland)

som vi idag knapt kan sette oss inn i. Eiendommen i Nedalen ble avkjøpt Kongen i København i 1801. Her ble drevet slått og seterdrift fra gårder ved Stuesjøen. Fast bosettelse kom omkring midten av 1800-tallet. I tidligere århundre var vel besøket i fjellet heller spedt. Noe trafikk kan ha vært over grensen, men helst var det streifende jegere som ferdedes.

Dertil har vi samene som langt tilbake har brukt fjellet som reinbeiteland. Major Schnitler som var norsk grensekommissær ved oppgangen av riksgrensen i henhold til traktaten av 21. september — 2. oktober 1751, forteller i sine dagboksopptegetninger at han på vinterreise mellom Røros og Tydal ble skyssset av samer, et folkeslag han ikke tidligere hadde støtt på. Samenes historie kan imidlertid føres meget lengere tilbake også i disse fjelltraktene i Trøndelag. Allerede i middelalderen forteller skriftene om at representanter for Erkebiskopstolen i Nidaros ble skyssset til Sverige over Gauldalens fjelle av samer. Professor i finsk-ugriske sprog ved Universitetet i Oslo,

Knut Bergsland, har interessert seg særlig for sør-samenes forhold. Til bruk for en høyesterettsak som jeg for en del år siden førte for samene i Riast-Hyllingen reinbeitedistrikt, utarbeidet professor Bergsland en omfattende historisk betenkning om sørsamene. Han understreket der bl.a. den iakttagelse at det er de som først tar områder i bruk, som setter navn på fjell, sjøer, elver og andre særmerkede foreteelser i naturen. Er man oppmerksom på dette forhold vil man forbausende ofte finne navn idag som kan føres tilbake til de foregangsmenn (og kvinner) som først tok Sylene og øvrige trønderske grensefjell i bruk for sin karrige næring.

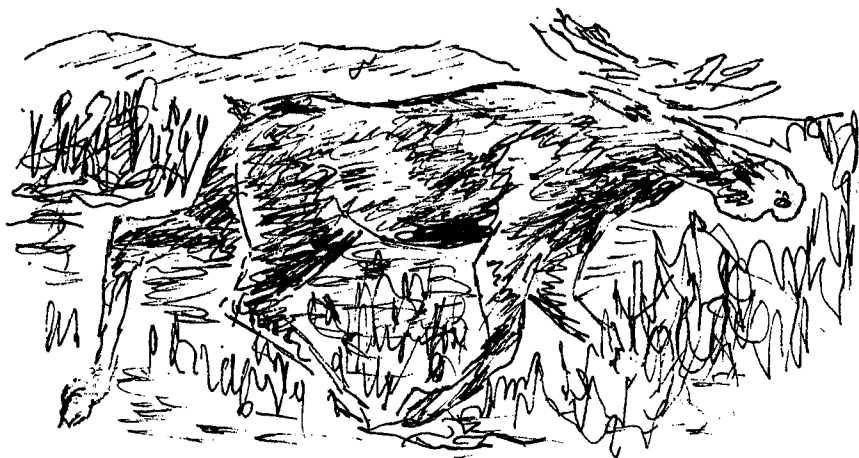
Selv etter slike mer spredte refleksjoner som de foranstående, bør man komme til en slags konklusjon.

Uansett om Ths. A. eller TT blir sittende med det omtvistede fjellområdet, blir Sylene med omgivelser liggende. Det er vel for øvrig nu tale om å gjennomføre planen om naturpark for den trakt det her gjelder.

Fjellet med sitt vide utsyn og den høye blå himmel over gir sinnsro og sjelefred.

Konklusjonen må bli en gjentatt varm og beundrende takk til veteranene i TT som så tidlig hadde øye for naturlivets gleder, og som sikret de anlegg og muligheter som vi disponerer idag. Oppholdet på Nedalshytten ga gode inntrykk av at tradisjonene holdes vel i hevd.

Livet i skogene:

Har De lest Walden — Livet i skogene?

Boken ble skrevet for 125 år siden av Henry David Thoreau som idag regnes for en av Amerikas klassikere. Boken handler om hans liv et par år som ensom hytteboer i skogene utenfor Boston. Han ville oppleve den mest intime kontakt med naturen og se om det gikk an å leve til det ytterste primitivt både med hus, mat og klær.

Der er intet dramatisk i boken, men hans beskrivelse av livet og hans refleksjoner er så enkle og samtidig rammende at enhver som har sans for et givende forhold til naturen følger han med interesse gjennom hele boken. Det er de små og tilsynelatende ubetydelige ting som han løfter opp så de gir dagene i skogene både verdighet og verdi. Nydelige små vignetter i tusj er spredt gjennom hele boken.

Gud i naturen

OLAV MÜLLER

«Nei, jeg går ikke i kirken om søndagen. Trenger det ikke. Går heller ut i skog og mark. Der finner jeg min Gud.»

Utenfor den lille kretsen av Norges faste kirkegjengere hører man med jevne mellomrom ytringer i denne retning. For dem som ser på regelmessig kirkegang som et nødvendig ledd i en kristen praksis, vil alt dette pratet om den «religiøse naturopplevelse» lett fortone seg som tom svada og billig unnskyldning for manglende kirkeinteresse.

For naturentusiasten, som spretter opp av sengen tidlig søndag morgen for å få mest mulig ut av dagen — i strykende fart på ski over vidda eller gyngende i en båt på den speilblanke fjorden, — er dette med Gud og naturen så visst ikke svada, men blodig alvor.

En gallupundersøkelse som ble gjort for noen år siden viser at rundt regnet åtti prosent av det norske folk er gudstroende. Tallet ligger ikke lavere enn i andre vesteuropeiske land. Så turistenes myte om «The absence of God in the Scandinavian countries» blir her gjort til skamme.

På den annen side kan det heller ikke bortforklares at utrolig mange nordmenn, kanskje helst byfolk og langt opp i det kulturelle toppskikt, viser en utrolig mangel på sakral holdning når de kommer inn i våre kirker og da særlig utenfor gudstjenesten: En sum av stemmer. Man snakker høylydt, smiler, ler, snur seg til siden, bakover, henvender seg til hverandre som i en teatersal før forestillingen begynner. Egentlig ingen grunn til å kritisere her. Sansen for det sakrale må suges inn med morsmelken eller innarbeides senere i livet ved metodisk kirkepraksis.

Men hvorfor går så ikke det turelskende Norge mer i kirken enn tilfellet er? Må det nødvendigvis være et valg mellom Gud i